

יצחק בן אלעזר: קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהריים. דכתיב [עמוס ח] "והיה ביום ההוא והבאתי השמש בצהריים".

ואמר רבי יוחנן: זה יומנו של יאשיהו.

כי נח נפשיה דרבי יוחנן יתיב רבי אמי שבעה ושלושים.

אמר רבי אבא כריה דרבי חייה בר אבא: רבי אמי דעבד — לגרמיה הוא דעבד.

דחבי אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו רבו שלימדו חכמה — אינו יושב עליו אלא יום אחד.

כי נח נפשיה דרבי זירא, שנולד בכבל וגדל בארץ ישראל:

פתח עליה ההוא ספדנא: ארין שנער הרה וילדה, את רבי זירא.

ארין צבי ארין ישראל גידלה שעשויעה.

אזי נא לה אמרה רקת [טבריה] כי אבדה כלי המדתה.

כי נח נפשיה דרבי אבהו, אחיתו הורידו עמודי דקסרי מיא, דמעות.

דרבי יוסי — שפעו מרזבי דציפורי דמא (**364).

דרבי יעקב — אתחמיאו נראו כוכבי ביממא (365).

דרבי אסי — איעקרו כל אילניא.

דרבי חייה — נחיתו כיפי אבני דנורא אש מרקיעא.

דרבי מנחם ברבי סימאי — אישתעו נימוחו פרצופם של צלמנייא הצלמים, והוו למחלצייא, מעוכות, וגם הדמויות הטבועות במטבעות הכסף נעשו שטוחות.

דרבי תנחום בר חייה — איתקצצו כל אנדרטיא.

דרבי אלישיב — איתתרו נחתרו שבעין מחתרתא בנהרדעא. כי בזכותו לא היו בחייו גנבים שם.

דרב המנונא — נחיתו כיפי דברדא אבנים מרקיעא.

דרבה ורב יוסף — נשוק כיפי דפרת אהרדי.

דאביי ורבא — נשוק כיפי כיפות הגשרים דנהר דגלת אהרדי, שנשברו ונגעו חלקי כפות הגשר זה בזה..

כי נח נפשיה דרב משרשיא — טעון דיקלי שיצי קוצים במקום תמרים.

תנו רבנן: ואלו קרעין שאין מתאחין: כח-א

הקורע על מיתת אביו, ועל אמו, ועל רבו שלימדו תורה, ועל נשיא, ועל אב בית דין.

וכן הקורע על שמועות הרעות, ועל שמיעת "ברכת" השם [בלשון סגי נהור].

וכן הקורע על [ראיית] ספר תורה שנשרף.

וכן על [ראיית] ערי יהודה, ועל המקדש, ועל

365. פירש בעץ יוסף, שכשם שאין הכוכבים נראים ביום אלא אם כן מחשיך אור היום, כך

364.**. פירשו התוספות בשם הירושלמי, שהיה בזה רמז שמסר דמו על יחוד השם.

ירושלים בחורבנם.

וקרע על ראית המקדש, ומוסיף בקריעתו על ירושלים.

ומבאר הגמרא את מקור ההלכות שבברייתא:

מצות קריעה על אביו ואמו, ועל רבו שלימדו תורה — מנלן?

מדכתיב [מלכים ב ב] בהסתלקות אליהו השמימה: "ואלישע רואה את אליהו הנביא עולה השמימה. והוא מצעק: "אבי, אבי! רכב ישראל ופרשיו!"

"אבי, אבי" — זה אביו ואמו.

"רכב ישראל ופרשיו" — זה רבו שלימדו תורה.

וקרע קריעה על הסתלקותו.

ומסבירה הגמרא: מאי משמע, מנין לנו מפסוק זה שיש לקרוע גם על רבו?

כדמתרגם רב יוסף את הפסוק: רבי רבי, דטב להון לישראל שהוא טוב להם לישראל בצלותיה, בתפילותיו עבורם, מרתיבין ופרשין, יותר מאשר יכולים להועיל להם רכב ופרשים.

הרי שקראו הכתוב "רבי", ועל כך הוא קרע⁽³⁶⁶⁾.

וממשיכה הגמרא את ביאור ההלכות שבברייתא:

ולא מתאחזין הקרעים — מנלן?

דכתיב בקריעה שקרע אלישע על הסתלקות רבו אליהו [מלכים ב ב]:

"ויהזק בכגדיו, ויקרעם לשנים קרעים".

ממשמע שנאמר "ויקרעם", וכי איני יודע שקרעם לשנים?

אלא, מלמד שצריכים הבגדים להיות נשאים קרועים ועומדים לשנים — לעולם!

אמר הקשה ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: הרי אליהו עדיין חי הוא, ואיך קרע עליו אלישע קריעה שקרעים על מת!?

אמר ליה: כיון דכתיב "ולא ראהו עוד", הרי לגבי דידיה של אלישע — כמת דמי⁽³⁶⁷⁾.

וממשיכה הגמרא בביאור הלכות הברייתא:

קריעה על נשיא ואב בית דין שמתו, וקריעה על שמועות הרעות — מנלן?

חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם שיתפלל עליו, מפני שתפילתו מקובלת היא במרום, ונמצא שתפילת אליהו היתה מקובלת, מפני כח התורה שהיה לו.

367. ודוקא בענין זה, שעלה אליהו למרום, ואינו יכול לראותו עוד, אבל כשהלך רבו למדינת הים, אינו קורע עליו, שהרי יתכן שיראהו עוד. ריטב"א. וע"ע במאירי.

במיתתו נחשך אור היום, ועל ידי כן עלו לגדולה, תלמידים שעד עתה לא היו נחשבים כל כך.

366. יש להתבונן, הלא בדברי רב יוסף נזכר ענין קבלת תפלתו, ואיך למדנו מכאן שיש לקרוע על רבו שלימדו תורה. ופירש המהרש"א על פי המבואר בבבא בתרא [קטז], שמי שיש לו

והוינן בה: ומי קרעינן אשמועות הרעות?

והא אמרו ליה לשמואל: קטל שבור מלכא מלך פרס תריסר אלפי יהודאי ב"מזיגת קפרי" — ולא קרע שמואל על השמועה הרעה?!³⁶⁸

ומשנינן: לא אמרו שקורעים על שמועה הרעה אלא כשהיא אירעה ברוב צבור של ישראל, וכמעשה שהיה בשאול ויהונתן.

ולכן לא קרע שמואל על השמועה שהרג שבור מלכא תריסר אלפים יהודים, כי היא לא היתה ברוב ציבור של ישראל⁽³⁶⁹⁾.

ותמהינן: ומי קטל שבור מלכא יהודאי?

והא אמר ליה שבור מלכא לשמואל: תיתי לי, תבוא אלי טובה, דלא קטלי כיון שלא הרגתי יהודי מעולם.

ומשנינן: התם — אינהו היהודים שהיו שם

דכתיב בקריעה שקרע דוד כשהגיעה השמועה על מות שאול ויהונתן [שמואל ב א]:

"ויחזק דוד בכגדיו, ויקרעם. וגם כל האנשים אשר אתו קרעו בגדיהם. ויספרו, ויבכו, ויצמו עד הערב — על שאול, ועל יהונתן בנו, ועל עם ה', ועל בית ישראל, כי נפלו בחרב".

שואל — זה נשיא. שהיה מלך, ודינו כמו נשיא.

יהונתן — זה אב בית דין.

על עם ה' ועל בית ישראל — אלו שמועות הרעות.

אמר ליה רב בר שבא לרב כהנא: ואימא אין קורעים אלא עד דהוו בולחוי!³⁶⁸

אמר ליה: "על, על" האמור בפסוק על כל ענין לחוד — הפסיק הענין⁽³⁶⁸⁾.

והקשה הריטב"א, הלא בין י"ב אלף אלו שנהרגו על ידי שבור מלכא בודאי היו אנשים כשרים וחכמים, ואם כן היה לו לשמואל לקרוע מצד דין זה, אף על פי שאינו בגדר שמועות הרעות. ותירץ על פי המבואר לעיל, שאין לחייב קריעה על אדם כשר אלא כשנודע לו קודם קבורה, ולא נודע הדבר לשמואל עד לאחר קבורה. וכמו כן נתבאר שם, שאין לחייב קריעה על חכם, אלא כשהוא על כל פנים שוה לו בחכמה, ושמואל היה חכם מכולם. עוד תירץ, כיון שהם גרמו לעצמם את מיתתם, במה שמרדו במלך, אינו מחוייב לקרוע עליהם, ורק משום שמועות הרעות היה שייך לחייב. ולכאורה כונתו, שדינם כמאבד עצמו לדעת, שאין קורעינן עליו. ובאמת היא מחלוקת ישנה בין הפוסקים.

368. פירש הריטב"א, שבאמת לא הוצרך דוד לקרוע אלא פעם אחת, שהרי שמע את שלשתן בפעם אחת, ובקריעה אחת יוצא ידי חובתו, אלא שנקט הכתוב לשון זה ללמדנו, שיש סיבת חיוב קריעה על כל ענין בפני עצמו.

369. הרמב"ן כתב, שאין הכונה על מיתת רוב הציבור ח"ו, אלא שיהיו במעמד זה רוב ציבור, אף על פי שמתו המיעוט מהם. אבל הלחם משנה דקדק מלשון הרמב"ם, שדוקא בנפילת רוב הציבור ח"ו. וכתב הריטב"א, שאף לדיעה זו, די במיתת רוב שבט ח"ו, כדי לחייב בקריעה, שהרי מבואר בהוריות, שכל שבט בפני עצמו נקרא "ציבור", ובמלחמת פלשתים ודאי מתו מישראל כדי רוב שבט.

גרמי לנפשיהו את מותם, כיון שמרדו בו. ומה שאמר שבור מלכא לשמואל שהוא לא הרג יהודי מימיו, כונתו שלא הרג אף יהודי בחינם.

דאמר רבי אמי: לקל יתירי, לקול היתרים, המתוחים על הכינורות ד"מזיגת קפרי", שבהן הכריזו היהודים על המרד — פקע שורא נבקעו חומותיה ד[של העיר] לודקיא.

זה שקורעים על שמיעת "ברכת" השם — מנלן?

דכתיב [מלכים ב יח] "ויבא אליקים בן חלקיה אשר על הבית, ושכנא הסופר, ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו, קרועי בגדים". שקרעו בגדיהם כאשר שמעו את החירוף והגידוף של רבשקה, שליח מלך אשור, אשר צר על ירושלים⁽³⁷⁰⁾.

תנו רבנן: אחד השומע את "ברכת" השם מפי ה"מברך", ואחד השומע מפי השומע, כגון השומע מפי העדים — חייב לקרוע.

והעדים עצמם, אינן חייבין לקרוע בשעה

ששומעים את עצמם בשעת עדותם, לפי שכבר קרעו בשעה ששמעו.

והוינן בה: ואם קרעו בשעה ששמעו — מאי הוי? הא קא שמעי השתא שוב, ששומעים את עצמם בשעת עדותם, וכל השומע חייב לקרוע!⁽³⁷¹⁾

ומשנינן: לא תאמר כמו שפלקא דעתך שגם העדים צריכים לקרוע כשמעידים ושומעים שוב [את עדות עצמם]. היות דכתיב [מלכים ב יט] "ויחי בשמע המלך חזקיהו, כאשר סיפרו לו את דברי החירוף והגידוף של רבשקה, שלוחו של מלך אשור, כלפי ה' — ויקרע המלך את בגדיו".

ומכאן מוכח כי רק המלך חזקיה לבדו קרע אז בשמעו מפיהם את הדברים הללו, ואילו הם, העדים שבאו להעיד לפניו, לא קרעו⁽³⁷²⁾.

וזה שלא מתאחזין הקרעים על שמועות שכאלה לעולם — מנלן?

אתיא גזירה שוה "קריעה קריעה". נלמד את

מכאן לנכרי המברך. ויעיין בסנהדרין [ס].

371. יש להתבונן, הלא בשעה שהם מעידים על שפלוני בירך את ה', אין בזה ברכת ה' פעם נוספת ח"ו, ואין זה אלא סיפור דברים בלבד והעתקת השמועה, ומה שהדיינים קורעים אז את בגדיהם, זהו על השמועה הלא טובה שפלוני בירך, ואם כן, מדוע נחייב את העדים לקרוע עתה פעם נוספת, הרי לא נתחדש אצלם עתה כלום מענין זה. וצ"ע.

372. הקשו התוס' [סנהדרין ס], הלא ממה שחזקיהו נחייב בקריעה יש להבין שהשומעים

שלדעת הרמב"ן, הקרובים מחוייבים לקרוע עליו. אבל הש"ך [שמה ב] דקדק מלשון השו"ע, שאין קורעין עליו כלל. ובספר שולחן גבוה ביאר שיסוד הנידון הוא, האם חיוב הקריעה נובע מכבוד המתים או מכבוד החיים. [אך בדעת הריטב"א יש עדיין מקום לדון ולומר, שלא כתב כן אלא בקריעה שעל אדם כשר וחכם, ולא בשאר קרובים].

370. על שבירך רבשקה את שם ה'. ונחלקו בירושלמי, האם רשע זה היה נכרי, ונוכל ללמוד מכאן, שאף כשנכרי מברך, יש חיוב לקרוע, או שמא היה ישראל מומר, ואין ללמוד

אמרו לו את הפסוק השלישי: כתוב בו "גלתה יהודה מעני".

אמר להם: **אנא מלכא**.

אמרו לו את הפסוק הרביעי: כתוב בו "דרכי ציון אבלות".

אמר להם: **אנא מלכא**.

וכשהגיעו לפסוק החמישי, ואמרו לו שכתוב בו "היו צריה — לראש!", ופסוק זה מורה כי מלכות יהויקים עומדת לחלוף, והצרים יהיו לראש במקומו, אז אמר להו יהויקים: **מאן אמרה?** בשם מי אמר ירמיהו פסוק זה?

אמרו לו: "כי ה' הוונה על רב פשעיה".

מיד קדר חתך יהויקים כל אזכרות ה' שבה, במגילת איכה, ושרפן באש.

והיינו דכתיב [ירמיהו לו] "ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם".

מכלל, מכאן יש ללמוד, דבעו למיקרע, שהיו צריכים לקרוע בראותם את האזכרות נשרפות באש.

אמר ליה הקשה רב פפא לאביי: מנין שהיה להם לקרוע על ראיית האזכרות הנשרפות? אימר שהיה להם לקרוע משום שמועות הרעות שבמגילת איכה!?

אמר תירץ ליה אביי: וכי שמועות רעות — בהחיא שעתא, מי הו? הרי היה זה עוד לפני החורבן, ואין אלו שמועות על

דין ה"קריעה" האמורה כאן על גידופו של רבשקה, מה"קריעה" האמורה באלישע על הסתלקות אליהו, שהיא לעולם.

חובת קריעה על ספר תורה שנשרף — מנלן?

דכתיב [ירמיהו לו] "ויהי כקרוא יהודי את דברי הקינות שבמגילת איכה לפני המלך יהויקים, שלש דלתות וארבעה, שלשה ארבעה פסוקים — יקרעה המלך יהויקים בתער הספר, והשלך אל האש אשר אל האח". וגו'.

ומבאר הגמרא: מאי "שלש דלתות וארבעה"?

אמרו ליה ליהויקים המלך: כתב ירמיה ספר קינות על החורבן, שהוא מנבא עליו שעתיד להתרחש.

אמר להו יהויקים: מה כתיב ביה, בספר הקינות?

אמרו לו את הפסוק הראשון [איכה א]: "איכה ישבה בדד".

אמר להו יהויקים: אנא מלכא, אני הוא המלך, ועלי לא נאמר במגילה דבר לרעה.

אמרו ליה את הפסוק השני: כתוב בו "בכו תבכה בלילה".

אמר להם: אנא מלכא, ואין הדברים אמורים בי.

לומר, שעשו כן כדי לדון את רבשקה ולחייבו מיתת בית דין [אם ישראל מומר היה], שהרי אין גומרין דינו של אדם אלא בפניו.

חזרו בפניו על ברכת ה' בפירוש, שאם לא כן לא היה קורע, כמבואר בסנהדרין, ואיזה צורך היה בחזרה זו. ובתוס' הרא"ש שם הוסיף, שאין

אתאי בת נעמיתא, בת היענה, בעא למיבלעיה.

אמר: השתא, אם היא היתה לוקחת ובולעת את התפילין, איחייבין לי שתי קריעות, אחת על הגויל ואחת על הכתב, היות בליעת בת הנעמית את התפילין עם אזכרותיהם היא כשריפה! (374)

אמר ליה רבי אבא: מנא לך הא? והא בדידי הוה עוברא, אירע אצלי מעשה דומה, ואתאי לקמיה ובאתי לפניו דרב מתנה לשאלו כיצד לנהוג, ולא הוה בדידה.

ואחר כך אתאי לקמיה דרב יהודה, ואמר לי: הכי אמר שמואל: לא אמרו שצריך לקרוע על בליעה של תפילין אלא כשנעשה הדבר בכח הזרוע, כשאין אפשרות להציל, וכמעשה שהיה ביהויקים המלך, שלא היתה לרואים אפשרות להציל. אך אם יש אפשרות

מאורעות שכבר אירעו, אלא רק תיאור העתיד להיות, ועל כך אין חייבים לקרוע (373).

אמר רבי חלבו אמר רב הונא: הרואה ספר תורה שנקרע, חייב לקרוע שתי קריעות.

קרע אחד על הגויל, וקרע אחד על הכתב.

שנאמר [ירמיהו לו] "אחרי שרף המלך את המגלה, הגויל, ואת הדברים, הכתב".

רבי אבא ורב הונא בר חייא הוו יתבי קמיה דרבי אבא. בעא רצה רב הונא בר חייא [לפי הר"ח] לאפנויי, להתפנות.

שקליה לטוטפתיה, לקח את התפילין, אחתיה אבי סדיא, והניחם מחוץ לבית הכסא, על דבר הנקרא "בי סדיא".

תורה שנשרף, לשון זה לאו דוקא הוא, שהרי עיקר דין קריעה בספר תורה נלמד ממגילת איכה. הרא"ש. והרמב"ם כתב שקורעין על ספר תורה שנשרף, והשמיט דין זה, שאף על תפילין יש לקרוע. ובאמת, שמשלשון הירושלמי [ז] נראה, שאין קורעין אלא על ספר תורה, יעוי"ש ובקרבן העדה.

ומדברי הריטב"א מבואר, שעיקר דין קריעה בזה תלוי באזכרות שבה. ויש לעיין לפי זה לענין מגילת אסתר שאין בה אזכרת ה'. וע"ע בשבט יהודה.

והט"ז למד מדברי הגמרא כאן, שיש לקרוע אף על ספר תורה שנאבר בענין אחר, שלא בשריפה.

וכתב החכם צבי [ז], שאין חיוב קריעה על ספר תורה שנשרף, אלא על הרואה בעיניו ממש, ולא על השומע. וכן הוא במסכת שמחות [ט].

373. יש להעיר ממה שכתבו התוספות לעיל [כא], שדוד נהג אבילות על הילד, אף שעדיין לא מת, מאחר ונאמר לו מפי נביא שימות. וכמו כן נאמר שהיו מחוייבים לקרוע על השמועות הרעות שנאמרו לירמיה בנבואה.

ומדברי הריטב"א מבואר, שיש לחלק בענין זה בין יחיד לציבור, שהיחיד אין גזר דינו נקרע אלא בעשרת ימי תשובה, ועל כן נהג דוד אבילות קודם המעשה, מה שאין כן בציבור, שגזר דינם נקרע לעולם, כמבואר בראש השנה [יח]. ויש מתרצים, שדוד כבר ראה את תחילת התגשמות הנבואה, שהרי הילד נעשה חולה אנוש רח"ל, כמבואר בכתוב שם, מה שאין כן בענינו, שאז עדיין לא התחילה הנבואה להתקיים, ועל כן לא שייך קריעה.

374. ואף על פי שבבביתא לעיל נזכר "ספר

להציל ולמנוע, לא חייבים קריעה⁽³⁷⁵⁾.

על ערי יהודה — מנלן שקורעים?

דכתיב [ירמיהו מא] "ויבאו אנשים משכם, משלו ומשמרון, שמנים איש, מגלחי זקן וקרעי בגדים, ומתגודדים. ומנחה ולבונה בידם, להביא בית ה'". וגומר⁽³⁷⁶⁾.

אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: הרואה ערי יהודה בחורבנן אומר: [ישעיהו סד] "ערי קדשך היו מדבר". וקורע.

הרואה ירושלים בחורבנה — אומר: [שם]

"ציון מדבר היתה, ירושלים שממחה". וקורע⁽³⁷⁷⁾.

הרואה בית המקדש בחורבנו — אומר [שם] "בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבתינו היה לשרפת איש, וכל מחמדינו היה לחרבה". וקורע.

קורע על מקדש, ומוסיף על ירושלים.

ורמיננהו: אחד השומע⁽³⁷⁸⁾ ואחד הרואה, כיון שהגיע לצופים⁽³⁷⁹⁾ — קורע, וקורע על מקדש בפני עצמו, ועל ירושלים בפני עצמה.

בזרוע, כלומר, ברשע [וכפירוש הנמוק"י], ובהכרח שאין כונת הגמרא אלא לדמיון בלבד.

376. מדברי התוס' מבואר, שאותם אנשים קרעו בגדיהם על חורבן ערים אלו הנוכרים בפסוק זה. ולפי זה צריך לומר, ש"ערי יהודה" הנזכר בכרייתא, הוא לאו דוקא, וכמו שכתב מהרש"א, שהרי ערים אלו אינם מנחלת יהודה.

377. פירשו הרמב"ן והרא"ש, שאף על פי שכבר קרע על ערי יהודה, כשרואה אח"כ ירושלים עיר הקודש, יש לו לחזור ולקרוע, אבל כשקרע תחילה על אחת מערי יהודה, אינו קורע עוד על עיר אחרת מערי יהודה.

378. ביאר הריטב"א, שדין זה נאמר על אותו הדור שנחרב בית המקדש בימיו. וע"ע ברש"ש.

379. נחלקו האחרונים בפירוש תיבה זו, האם הוא מקום שממנו נראית ירושלים בעליל [בכירור], אבל כשעדיין אינה נראית היטב, אינו קורע, או שאין לחלק בכך, ובכל ענין שהוא רואה אותה, יש לו לקרוע. יעויין במשנ"ב

375. רש"י מפרש, דוקא כשנשרף בענין שלא היה בידו להציל, אבל כשהיה בידו להציל, אינו קורע. ותמה החכם צבי בעיקר הסברא, שהרי כשהיה יכול להציל ולא הציל, הוא צריך כפרה יותר מכשלא היה בידו להציל, ובודאי שיש לו לקרוע כדי שיתכפר לו. ועוד הקשה, האם אמוראים אלו נחשדו ח"ו בדבר זה, שהיו יכולים להציל, ולא הצילו. ויעויין מה שרצה לפרש בדברי רש"י. ובהגהות מהרש"ם מבאר כונת רש"י, שאין חיוב לקרוע אלא כשכבר אין בידו להציל הספר תורה, אבל בציוור זה, שיש עדיין היכולת בידו לתפוש העוף ולהוציא בלעה מפייה, אין לקרוע, הואיל ואין הספר תורה נחשב אבוד בענין זה. ואכן מעשה זה הובא בירושלמי בשינוי קל, שבת יענה זו אכן בלעה הספר תורה, ותפשוה והוציאו הספר תורה מפייה.

אבל הנמוקי יוסף פירש, שאינו קורע אלא כשנעשה מתוך כונת זדון, אבל כשנשרף מעצמו, או כשנאכל על ידי עוף וכדומה, אינו קורע. והרמב"ן והריטב"א לעיל [כה] העירו, במה שדימה הגמרא יציאת נשמה לשריפת ספר תורה, שלפי המבואר כאן, אין דמיון זה עולה יפה, שהרי אין קורעין אלא כשנשרף הספר תורה

לא קשיא.

הא — דפגע בירושלים ברישא⁽³⁸¹⁾.הא — דפגע במקדש ברישא⁽³⁸⁰⁾.

תנו רבנן: וכולן רשאין לשוללן, ולמוללן,

[תקסא ז].

380. רש"י מפרש, שנכנס לירושלים בתיבה, ולכן היה יכול לראות את המקדש תחילה. והריטב"א מפרש, שהגיע למקדש דרך מזרח, שאז אינו רואה את ירושלים עד שרואה תחילה את המקדש.

ומבואר בירושלמי, שאין לקרוע אלא כשעברו ל' יום מראיתו הקודמת. וכן נפסק באו"ח [תקסא ה]. ויעויין בשערי תשובה לענין אדם הדר בירושלים, ועברו עליו ל' יום שלא ראה המקדש, אם יש לו לקרוע כשרואהו.

381. לקמן בגמרא ובהערה 391 יתבאר דיני קריעה ותוספת קריעה באביו ואמו ושאר קרובים. ועל פי המבואר שם יש לפרש חילוק זה שבסוגיתנו באופן זה. כאשר קרע תחילה על ירושלים, אינו יכול להוסיף בקריעה זו על המקדש, משני טעמים.

א. הרמב"ן כתב שם, שהקריעה על אביו, מאחר והיא צריכה הבדלה קמי שפה, אם כן נמצא שכל הקרע, מבית הצואר עד לבו, כל זה נכלל במעשה הקריעה, ולכן אינו יכול להשתמש בקרע שנעשה על מת אחר, לצורך קריעה זו. [וכן נפסק בשו"ע, וכמו שפירש הש"ך]. ומעתה, לפי המבואר בשו"ע [או"ח תקסא] כדעת הרמב"ם, שקריעה על מקדש דינה כקריעה שעל אביו, אם כן אף צריכה הבדלה קמי שפה, ושוב אינו יכול לצאת חובת קריעה זו, במה שמוסיף על קריעה קודמת. אלא שאם כן יקשה מאד להיפך. כלומר, כשקרע תחילה על המקדש, איך יכול להוסיף בה על ירושלים, והלא מבואר באו"ח שם, שגם קריעה על ירושלים שוה לקריעה שעל אביו, וכנ"ל,

ואם כן מן הטעם הנ"ל היה לנו להצריכו לקרוע פעם נוספת ככתחילה. ותשובה לדבר מצאנו בדברי המשנ"ב [ט], שבאמת מצד עיקר הדין, כשקרע על המקדש תחילה, היה עלינו לפוטרו לגמרי מלקרוע על ירושלים, שהרי בכלל מאתיים, מנה, ולכן, אף על פי שהחמרנו עליו לקרוע שנית, מכל מקום הקלנו עליו בקריעה זו, שדי לה בתוספת.

ב. הראב"ד שם כתב, שאם קרע על שאר קרובים, ובתוך ז' שמע שמת אביו, אינו יכול להוסיף בקרע זה [על כל פנים לר"י בן בתירא], שאין לו לעשות הקריעה שעל אביו, טפל לקריעה שעל שאר קרובים. ומבואר עוד בסוגיא שם, שיסוד החילוק בין תוך ז' לבין אחר ז' נובע ממה שכתוך ז' אסור לו לשלול הקרע. ויעוי"ש בהערה הנ"ל ביאור דברי הראב"ד הנ"ל. ואם כן הוא הדין כשקרע על ירושלים, שדינו ליאסר בשלילה עד למחר [כמבואר ביו"ד שמן], כשבא אח"כ [על כל פנים בו ביום] לקרוע על המקדש, אינו יכול להוסיף בקרע ראשון, שאינו בדין לעשות הקרע שעל המקדש [שהוא עיקר הדבר], טפל לירושלים. וכן מפורש בתוס' הרא"ש בשם הראב"ד ובהרמב"ן, שדימו מקדש וירושלים לאביו ושאר קרובים.

אולם גם לפירוש זה, צריכים אנו לדברי המשנ"ב הנ"ל. שהרי מבואר בדברי הראב"ד [שהובא בהרא"ש שם], שאם קרע על אביו, ובתוך ז' שמע שמת לו מת משאר קרוביו, אינו יכול להוסיף [אפילו טפח] בקריעה ראשונה, שאין הקריעה ניכרת שנעשית על מת אחר, אלא נראה כמתחמם ומוסיף בקריעה שעל אביו. ואם כן הוא הדין כאן, שלא יוכל להוסיף בקריעה שעל המקדש [שהרי יש לדמותה לקריעה שעל אביו, וכנ"ל], ובהכרח צריך לתרץ כתירוץ

האחוי, הוא באיחוי אלכסנדר, שכיון הוא איחוי גמור, נחשב דבר זה כקריעה.

תנו רבנן: רשאי להופכו לבגד למטה, ולאחותו לקרע בהיותו הפוך למטה.

רבי שמעון בן אלעזר אוסר לאחותו בכלל, גם לא להופכו ולאחותו למטה (383).

וכשם שהמוכר שהוא אבל אסור לאחותו — כך גם הלוקח מהאבל אסור לאחותו (384).

ולפיכך, מוכר, שהוא אבל, כאשר הוא מוכר את בגדו לאדם אחר, צריך להודיעו ללוקח

וללוקטן, ולעשותן כמין סולמות, [סוגי איחוי שאינם איחוי גמור], אבל לא לאחותן (382).

ב-כ אומר רב חסדא: ובאיחוי אלכסנדר, שהוא איחוי טוב, ואין ניכרת התפירה.

תנו רבנן: הקורע מתוך השלל, מתוך המלל, מתוך הלקט, מתוך הסולמות — לא יצא.

אבל הקורע מתוך האיחוי — יצא.

אמר רב חסדא: ומה שיצא בקורע מתוך

ידי מה שחל חיוב קריעה על האדם], ממילא נאסר לאחותו לעולם, שהרי על ידי האחוי הוא מבטל את דין הבגד, שנתחייב להיות קרוע לעולם. ולכן, אף על פי שהפכו למטה אין לו לאחותו, שלא נתבטל ממנו על ידי ההפיכה שם קרע.

384. כתב הרמב"ן, שדין זה נאמר רק לדעת ר"ש בן אלעזר. כיון שאיסור האיחוי נובע ממה שנתחייב הבגד להיות קרוע לעולם, על כן אין מקום לחלק בין האבל עצמו ללוקח. אבל לתנא קמא, שיסוד האיסור הוא על האדם, ומפני ביטול האבילות, ודאי שלא שייך דין זה אצל הלוקח. אבל התוס' כתבו שאף תנא קמא מודה בזה.

עוד צידדו התוס', שמכל מקום מותר למכור הבגד לנכרי. ודוקא כשהלוקח ישראל, יש להודיעו, כדי שלא יעשה הלוקח איסור בלא יודעים, אבל איננו חוששים אם יאחנו הנכרי. [ולכאורה לדעת הרמב"ן הנ"ל, אין לחלק בזה, שהרי במכירת הבגד לנכרי אנו גורמים לבטל ממנו דין חיובו.

והט"ז חידש, שאף על פי שאסור לאחות הקרע, מכל מקום אם ירצה, יכול לחתוך הבגד

המשנ"ב, שקריעה זו אינה מעיקר הדין, אלא חומרא. ואכן בתוספות הרא"ש שם הקשה כן, ויעויין מה שתירץ. אך אין תירוצו מועיל לדעת הראב"ד כפי שהביאה הרא"ש בפסקיו. [ולשני הפירושים, כשקורע על המקדש בשניה, הרי הוא מרחיק ג' אצבעות, וקורע, וכמו שכתב המשנ"ב, שלא כדעת הלבוש].

382. יש לפרש, שברייתא זו אמורה על אותם הקרעים שאינם מתאחים, שלמדנו לעיל, ולימדנו התנא כאן, שמכל מקום יש להם לשלול וללקוט וכו'. ויש לפרש, שזה סובב על תוך ל' בשאר קרובים, שמוותרים אז לשלול, ולא לאחות. ויעויין בב"י שדן בפירושים אלו.

383. הרמב"ן מבאר שנחלקו בגדר איסור איחוי. שלדעת תנא קמא, הוא איסור על האדם, שנאסר לו לאחות הקרע, ומשום שבה מראה בעצמו ביטול האבילות ממנו. ולכן, כשהפכו למטה, ועל ידי כן בא הקרע לשולי הבגד, שאינו מקום קריעה, ופנים חדשות באו לכאן, שוב אין במעשה איחוי זה משום ביטול האבילות. אבל דעת ר"ש בן אלעזר היא, שאיסור האיחוי נובע מצד הבגד, הואיל ונתחייב הבגד בקריעה [על